

Анастасія Копитіна* , Тетяна Майбоженко**

СОЦІОЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОДЖАНСЬКОГО ДІАЛЕКТУ

Стаття присвячена критичному аналізу результатів опитування, проведеного з метою вивчення особливостей використання фоджанського діалекту італійської мови, як культурної спадщини Південної Італії. Основним завданням дослідження стало з'ясування статусу і функцій фоджанського діалекту в сучасному спілкуванні. Джерелом дослідження стали відповіді 65 респондентів, отримані в результаті цілеспрямованого опитування. Аналіз даних показав конкретні специфічні лексичні одиниці та вирази фоджанського діалекту. Виокремлено сфери у яких фоджанський діалект зберігає свою активність.

Ключові слова: фоджанський діалект, соціолінгвістика, регіональна ідентичність, італійські діалекти, сучасна комунікація, мовна спадщина, неформальне спілкування.

Anastasiia Kopytina, Tetiana Maibozhenko. Sociolinguistical features of the Foggian dialect.

The article is devoted to a critical analysis of the results of a survey conducted to study the features of the use of the Foggian dialect of the Italian language, which is an important element of the linguistic and cultural heritage of Southern Italy. The main task of the study was to clarify the role and functions of the Foggia dialect in modern communication, as well as to determine the areas in which it retains its activity. Data analysis showed that the Foggian dialect is mainly used in informal contexts, such as communication within the family circle, with friends and acquaintances. These areas of communication create comfortable conditions for speakers, contributing to the free expression of regional identity.

The source of the study was the responses of 65 respondents to a targeted online survey. The source base of the study is represented by works on the experimental study of dialects by V. Labov, theoretical studies of dialects by E. Haugen, dialect diversity of Italy by S. Wichmann, E. Haugen, K. Marcato, V. Labov, T. De Mauro and F. Avolio, etc. The method of targeted interviewing is used to collect dialect material and includes a descriptive approach and comparative techniques, which are used to present dialect data in the article. Contextual analysis methods are also used to identify areas of dialect use and identify literary equivalents.

The study focuses on the significance of the dialect as a social marker that unites the inhabitants of the province of Foggia and plays a key role in preserving local traditions and cultural values. One of the important components of the analysis was the study of the lexical material provided by the respondents, which allowed us to record both common lexical and phraseological constructions and characteristic features of the dialect. Despite the significant influence of the standard Italian language, these linguistic units remain important components of everyday communication, enriching it with a unique regional flavor.

* Анастасія Копитіна, доктор філософії, завідувач кафедри романської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна); e-mail: a.kopytina@kubg.edu.ua.

**Тетяна Майбоженко, викладач кафедри романської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна); e-mail: t.maibozhenko@kubg.edu.ua.

The survey results contribute to a better understanding of the current sociolinguistic situation in Italy and emphasize the need to involve measures to preserve and develop regional language forms. In particular, the study offers a basis for further scientific work devoted to analyzing regional dialects as a key element of the cultural identity of local communities and their integration into modern society.

Keywords: Foggia dialect, sociolinguistics, regional identity, Italian dialects, modern communication, linguistic heritage, informal communication.

Вступ. У сучасному глобалізованому світі дедалі більше регіональних мовних форм і діалектів стикаються з загрозою зникнення, поступаючись місцем стандартним мовам, які домінують у формальних і публічних контекстах. Така ситуація спостерігається і в Італії, де, попри довгу історію багатого діалектного різноманіття, значна частина діалектів, зокрема фоджанський, опиняється під впливом стандартної італійської мови.

Як сказав американський лінгвіст, письменник Е. Хауген: «...як соціальна норма, діалект є мовою, яка виключається з ввічливого суспільства» [Naugen, 1966, с.925]. Виключення діалекту із суспільства - це втрата культурного надбання. Це втрата унікальних мовних рис, ідентичності місцевих спільнот які виражаються в унікальних виразах, метафоричних виразах і неперекладностях, які часто не мають прямого перекладу навіть на стандартну мову держави. Залишки цих мовних форм у повсякденному житті місцевих жителів можуть бути важливим індикатором збереження культурної ідентичності.

Метою статті є дослідження сучасного стану використання фоджанського діалекту, його сфер вжитку, лексичної складової. Опитування, проведене в межах дослідження дає змогу виявити окремі тенденції у використанні діалекту. Одним з завдань дослідження є аналіз зібраних лексичних одиниць і їхнього застосування в повсякденному житті носіїв. Важливою завданням є фіксація мовних практик, які зберігають фоджанський діалект як важливий елемент нематеріальної культурної спадщини.

Огляд літератури. Дослідження про використання фоджанського діалекту у сучасному науковому доробку спирається на фундаментальні праці в галузі соціолінгвістики, діалектології та методології опитувань. Важливим підґрунтям стали підходи, запропоновані ще В. Лабовим у "Sociolinguistic Patterns" [Labov, 1991], де наголошується на значенні соціальної стратифікації у мовних варіаціях. Ця робота стала основою для розуміння впливу віку, професії та соціального

контексту на використання діалекту. Слідом за В. Лабовим лінгвістів турбів питання статусу діалекту, який асоціюють з низьким соціальним статусом або відсутністю освіти [Labov, 1991]. Так, нестандартний варіант мови (на відміну від стандартного) – розглядається як це будь-який різновид мови, який не є стандартизованим і не вважається престижним і розглядається як діалект, в той час як стандартний діалект – як мова [Wondimu, 2015].

Серед джерел, які зосереджуються на якісному аналізі мовних даних, відзначено важливість комбінування кількісних і якісних підходів у соціолінгвістичних дослідженнях [Bresin et al., 2015], [Citton, 2022]. Інші дослідження підтверджують, що навіть у глобалізованому середовищі діалекти продовжують відігравати важливу роль у збереженні локальної ідентичності [De Masi, 2020]. Решта використаних джерел, таких як роботи С. Віхманна, Е. Гаугена, К. Маркато, В.Лабова, Т. Де Мауро і Ф. Авольо, створили теоретичне підґрунтя для аналізу соціолінгвістичної ролі діалектів, їхньої історичної значущості та взаємодії з літературною мовою. Ця наукова база забезпечила всебічний підхід до вивчення фоджанського діалекту, допомагаючи адаптувати методологію до місцевих соціокультурних реалій [Wichmann, 2020], [Haugen, 1966], [Marcato, 2007], [Labov, 2006], [De Mauro, 2004].

Методологія дослідження спирається на сучасні підходи до збору даних, зокрема через опитувальники, що забезпечило концептуальні рамки для створення анкети, яка дозволяє вивчати частотність використання діалекту, його соціальні функції та лексичні особливості [Honeybone, 2010]. Аналогічно, дослідження ISTAT у 2012 та 2015 роках запропонувало національний контекст для аналізу взаємодії стандартної мови та діалектів, який адаптовано до місцевої специфіки фоджанського діалекту [Anno 2012 L'uso della lingua italiana, dei dialetti e di altre lingue in Italia, 2014], [Anno 2015 L'uso della lingua italiana, dei Dialetti e delle lingue straniere, 2017]

Таким чином, використання сучасних теоретичних і методологічних підходів дозволило інтегрувати результати опитування у ширший науковий контекст, окресливши перспективи для подальшого вивчення фоджанського діалекту як частини лінгвістичного надбання.

Методологія дослідження та методи дослідження. Метод цілеспрямованого опитування використовується для збору діалектного матеріалу і включає

описовий метод, що охоплює техніки спостереження, інтерпретації та порівняння, які застосовуються для представлення діалектних даних у статті. Також використовуються методи контекстуального аналізу для виявлення сфер використання діалекту і визначення літературних аналогів.

Методологія дослідження базується на адаптації сучасних соціолінгвістичних підходів до аналізу функціонування діалектів [Bresin et al., 2015], [Citton, 2022], [Корутіна, Makhachashvili, 2021]. Основним інструментом збору даних було обрано онлайн анкетування, що дозволяє систематично вивчити частоту використання фоджанського діалекту, його функції та сфери застосування. Онлайн-анкетування, як ефективний спосіб дослідження статусу діалектів у сприйнятті респондентів, було продемонстровано у дослідженні К. Дудич-Лакатош та Н. Лібак які на дослідили динаміку відношення закарпатських угорських педагогів до місцевих діалектів [Dudych-Lakatosh, Libak, 2021].

Анкета розроблена нами була створена з урахуванням необхідності зібрати різнобічну інформацію про використання діалекту. Вона складалася із двох основних форм змістових запитань. Напівзакриті питання були спрямовані на визначення частоти та контекстів використання фоджанського діалекту, та мають поле для введення власної відповіді, якщо жоден із варіантів не підходить респонденту. Відкриті питання — питання демографічного характеру (вік, професія) та питання для отримання конкретних прикладів слів, фраз або ідіом, які активно вживаються.

Дані збиралися через онлайн-анкету Google Forms, що забезпечило зручний доступ для респондентів та ширше охоплення аудиторії. Відбір респондентів здійснювався за принципом «снігової кулі», що є ефективним способом залучення учасників для соціолінгвістичних опитувань. [Young, 2015]. Учасники могли також передати посилання на анкету своїм знайомим чи родичам, що сприяло розширенню вибірки.

Аналіз відповідей передбачав визначення основних тенденцій у використанні діалекту та його функціях у повсякденному житті. Особливу увагу приділяли пошуку ключових слів та виразів, які характеризують регіональну мовну практику. Цей підхід забезпечив можливість зафіксувати унікальні особливості функціонування фоджанського діалекту в сучасному

соціокультурному середовищі та виявити його роль у підтримці регіональної самобутності.

Проведене опитування мало ряд таких обмежень:

1. Онлайн-формат: проведення опитування виключно в онлайн-форматі могло обмежити участь представників старшого покоління та осіб із обмеженим доступом до Інтернету.

2. Вибірка респондентів: одним із ключових обмежень дослідження є віковий склад вибірки, який частково відображає демографічну ситуацію в Фоджі.

3. Обмежений обсяг анкети: анкета не враховувала деякі аспекти мовної поведінки, такі як коди перемикання між італійською мовою та діалектом.

Аналіз даних, зібраних у результаті опитування, був орієнтований на вивчення кількісних і якісних характеристик використання фоджанського діалекту. Для цього було застосовано низку методів, що дозволяють отримати повну картину мовних практик респондентів.

На першому етапі структурування даних всі відповіді були впорядковані у таблиці відповідно до запитань анкети. Це дозволило виділити основні параметри для подальшого аналізу: частота використання діалекту, контекст використання, лексичні приклади респондентів.

Для оцінки частоти використання діалекту та його застосування в різних сферах спілкування було застосовано кількісний аналіз, а саме обчислення абсолютних і відносних частот відповідей. Цей дозволило виявити відсотковий розподіл респондентів, які використовують діалект (регулярно, рідко або ніколи) та основні сфери, у яких діалект залишається актуальним.

Кількісний підхід до аналізу відповідей дав можливість виявити закономірності у використанні фоджанського діалекту та оцінити його значущість серед мешканців.

Відкриті питання анкети дали змогу зібрати додаткову інформацію та виокремити ключові слова і вирази, які найчастіше згадувалися респондентами.

Для наочності основних результатів використовувалися графіки та діаграми. На етапі обробки даних було проведено очищення відповідей для усунення дублювання професій, що дозволило коректно розподілити респондентів за категоріями. Відсутні або неоднозначні відповіді (наприклад,

"No" у питанні про професію) були окремо зафіксовані та включені до аналізу для збереження цілісності даних.

Результати дослідження. Одне з ключових питань опитування стосувалося використання фоджанського діалекту у повсякденному спілкуванні: «Чи використовуєте ви фоджанський діалект у повсякденному спілкуванні?». Результати показали, що більшість респондентів активно використовують діалект: 26 осіб (39,4%) зазначили, що роблять це часто, а 23 респонденти (34,8%) — рідко. Водночас 16 учасників (24,2%) повідомили, що не використовують діалект у повсякденному житті. Один із респондентів (1,5% вибірки) зазначив, що є носієм іншого діалекту. Відповіді цього респондента були виключені з подальших підрахунків підсумкових даних, однак його присутність залишено на діаграмі для ілюстрації того, що діалектальні відмінності можуть існувати навіть на невеликій географічній відстані, підкреслюючи складну мовну мозаїку регіону. В цілому ці дані вказують на те, що діалект зберігає свою присутність у повсякденному спілкуванні, проте ступінь його використання значною мірою залежить від індивідуальних обставин та контексту. Для наочності результати представлені на *рис. 1*.

Utilizzi il dialetto foggiano nella tua comunicazione quotidiana?

66 risposte

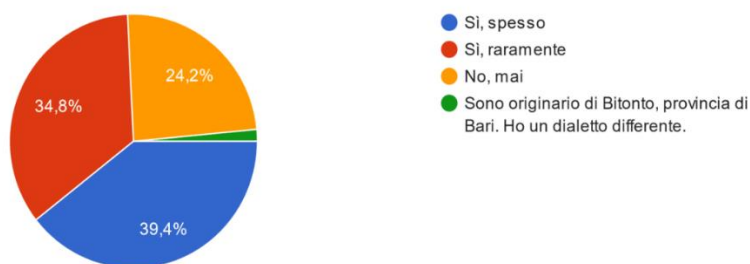

Рис. 1 Частота використання фоджанського діалекту

Вибірка респондентів, які взяли участь в опитуванні, складається з 65 осіб, що представляють різні вікові та професійні групи. Середній вік респондентів становить 24,5 роки, а стандартне відхилення — 7,4 роки. Аналіз розподілу вікових груп показує, що найбільшу частину учасників опитування становлять молоді люди у вікових категоріях від 20 до 30 років, тоді як старші вікові групи були представлені вкрай незначною кількістю. Найбільш представлена вікова

група — 20 років (16 респондентів), за якою слідують категорії 21 рік (11 респондентів) і 22 роки (10 респондентів). На *рис. 2* представлений графік, який ілюструє розподіл респондентів за віком.

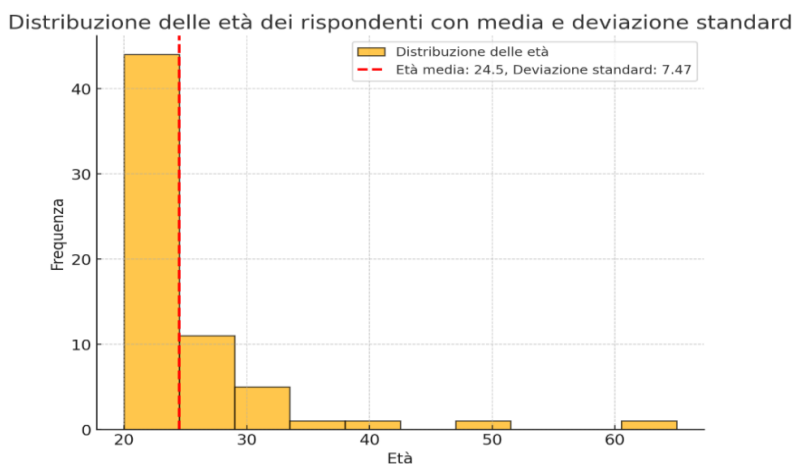

Рис. 2 Розподіл респондентів за віком

Щодо професійного складу, більшість респондентів — це студенти (53 особи), серед яких 20 студенток та 33 студенти, з яких 3 студенти працюючі. Крім того, у вибірці взяли участь 2 вчителі, а також по одному представнику таких категорій населення: 1 інженер, 1 адміністраторка, 1 водій, 1 перукар, 1 механік і 1 пенсіонер. Один респондент не вказав свою професію. Попри те, що більшість опитаних становлять студенти, участь респондентів інших професій, хоч і менш численних, надає дослідженню ширший соціальний контекст. Розподіл респондентів за професіями представлено на *рис. 3*, що наочно ілюструє професійний склад вибірки.

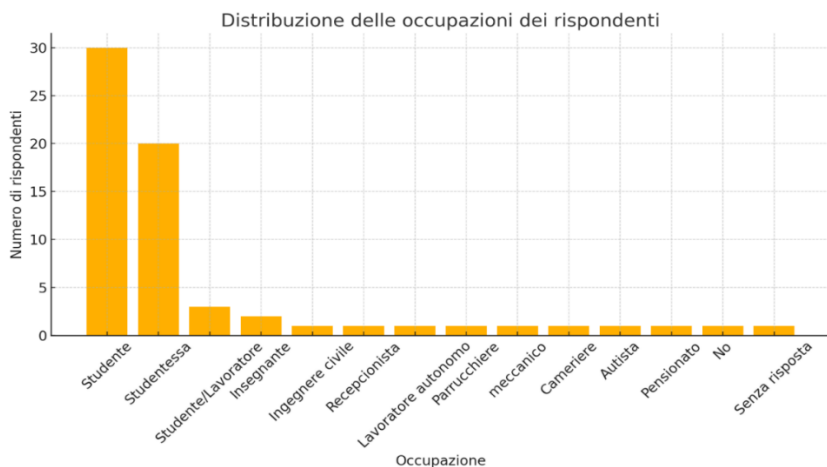

Рис. 3 Розподіл респондентів за родом діяльності

Фоджанський діалект залишається важливим елементом локальної ідентичності, зберігаючи свої функції у певних соціальних контекстах. Аналіз відповідей респондентів опитування дозволяє побачити, як саме діалект інтегрується у сучасне життя носіїв.

Результати опитування показали, що використання діалекту зосереджене здебільшого у межах неформальної комунікації. Найчастіше респонденти зазначали, що діалект служить засобом спілкування серед друзів та членів родини. Ці два середовища вирізняються як ключові для збереження мовної традиції, оскільки вони забезпечують комфортні умови для вільного мовлення.

Інші сфери використання, такі як робота чи навчальні заклади, виявилися менш популярними. Це свідчить про те, що у формальних або публічних ситуаціях перевага віддається стандартній італійській мові. Деякі респонденти також вказали на універсальне використання діалекту, що демонструє високу інтеграцію цієї мовної форми у їхнє повсякденне життя. Кількісні показники вживання фоджанського діалекту у різних соціальних контекстах представлено на *рис. 4*.

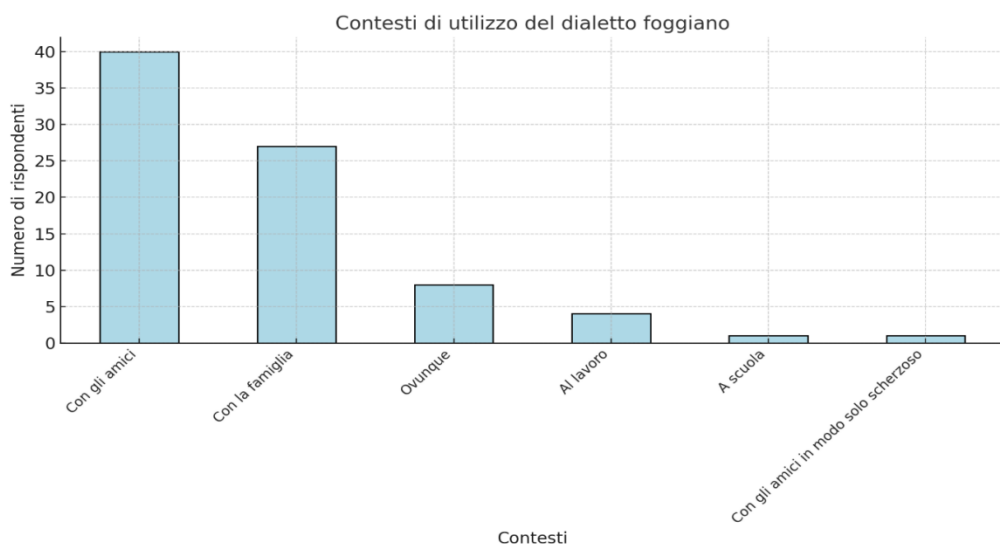

Рис. 4. Контексти використання фоджанського діалекту в повсякденному житті.

Ці дані дозволяють зробити кілька важливих висновків, що респонденти найбільше асоціюють використання діалекту з близьким соціальним колом, що підтверджує його значущість у дружніх та сімейних взаємодіях. Це відповідає загальній тенденції, згідно з якою діалекти Південної Італії зберігають своє місце

у приватних контекстах.

Це можна пояснити тим, що стандартна італійська мова є офіційною мовою держави, що використовується у більшості формальних контекстів, таких як освіта, робота та адміністрація. Її домінування історично було підкріплено активною мовною політикою, спрямованою на об'єднання країни через мовну стандартизацію. У таких умовах діалекти, зокрема фоджанський, часто сприймаються як менш «престижні» або «місцеві», а тому вважаються менш доречними для офіційного вживання.

Використання діалекту на роботі чи в навчальних закладах залишається поодиноким. Це вказує на соціолінгвістичний бар'єр, що відокремлює діалект від публічної сфери, де домінує стандартна італійська мова. У результаті молодші покоління часто сприймають діалекти як вторинні або «домашні» форми мовлення, що не відповідають формальним вимогам. Дослідження підтверджує згадану вище думку Т. Вондіму щодо «не престижного» статусу нестандартного діалекту. Це створює стереотипи, які змушують носіїв уникати використання діалекту в публічних ситуаціях, щоб уникнути негативного сприйняття.

Отже, дані опитування свідчать про те, що фоджанський діалект виконує важливу роль у неформальних соціальних взаємодіях, де його емоційна та культурна функції є найбільш вираженими. Дані, представлені на графіку, підтверджують, що діалект виконує важливу функцію соціального ідентифікатора, але його актуальність зберігається переважно у приватному середовищі.

Одним із ключових аспектів нашого дослідження стало вивчення найбільш уживаних фраз і слів фоджанського діалекту, які продовжують активно функціонувати у сучасному мовленні мешканців провінції Фоджа. Зібрані дані опитування дозволяють простежити, як діалектна лексика виконує функцію збереження культурних лінгвістичних особливостей в умовах впливу стандартної італійської мови. Особливу увагу у ході аналізу було приділено кількісним показникам використання певних слів, а також орфографічній варіативності у їхньому записі.

Варто зазначити, що велика частина слів і виразів, зафіксованих у відповідях, має експресивний або лайливий характер. Хоча ця особливість є важливим соціолінгвістичним феноменом, у межах цієї статті ми зосередимося

на найбільш уживаних нейтральних виразах і словах, залишивши детальний аналіз лайливих елементів для майбутніх досліджень.

У результаті аналізу даних було визначено, що певні слова і фрази вирізняються особливою частотністю у вжитку. Розподіл цих лексичних одиниць подано у вигляді графіка (рис. 5), який демонструє частотність уживання найбільш популярних слів фоджанського діалекту за відповідями респондентів.

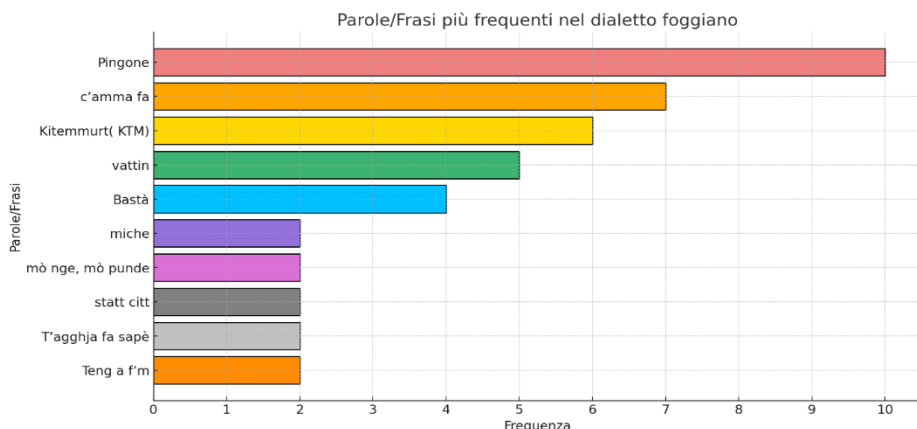

Рис. 5. Найбільш вживані слова і фрази фоджанського діалекту

Графік ілюструє, що найбільш уживаними виявилися такі вирази, як *Pingone*, *C'amma fa* та *Kitemmurt*. Це свідчить про домінування виразів, пов'язаних із повсякденним мовленням, емоційними реакціями та соціальними взаємодіями. Слід зазначити, що висока частотність використання цих слів відображає не лише їхню практичну цінність, але й особливу роль у відображенні регіонального мовного колориту.

Окремим аспектом є велика кількість лайливих слів, запропонованих респондентами. Це не лише підкреслює експресивний характер фоджанського діалекту, але й відкриває перспективи для майбутніх досліджень. Лайливі слова є багатогранним об'єктом для аналізу, оскільки вони демонструють культурні упередження, соціальні ієрархії та емоційні стани мовців. У цій статті ми здебільшого утримаємося від детального аналізу найбільш експресивних і емоційно забарвлених виразів, які є надзвичайно поширеними в розмовній мові, обмежившись лише кількома прикладами. Це зумовлено їхньою високою частотністю вживання, яка робить неможливим повне ігнорування цих елементів. Водночас їх значна популярність заслуговує на окреме дослідження. Основна

увага нашої роботи спрямована на аналіз лексичних одиниць із більш нейтральним і загальноновживаним характером.

Однією з цікавих особливостей, виявлених у ході аналізу, стала значна орфографічна варіативність у записах респондентів. Ця варіативність може бути пояснена відсутністю стандартизованої системи письма для фоджанського діалекту, що залишає простір для індивідуального підходу до графічного відтворення діалектних форм.

Наприклад, вираз *Kitemmurt* у відповідях респондентів фігурував у таких формах: *Kitemmurt*, *Kitemmu*, *Kitemmù*, *Kitemmurt (KTM)*, *Ktm*, *Kitestrammurt*. Варто відзначити, що сама літера К (каппа) не вхлжить до основного алфавіту італійської мови і є рідко вживаною.

Подібна ситуація спостерігалася і з фразою *C'amma fa*: рецензентами було надано такі варіанти як: *C'amma fa*, *Che amma fa*, *Me che amma fa?*, *Me oh, camma fa?*

Слово *Pingone*, яке було зазначено респондентами 10 разів і стало найуживанішим за результатами опитування, також вирізняється широкою варіативністю написання: *Pingone*, *Pngo*, *Pingon*, *Pingone/Pingona*, *Pngn*, *Pngò*.

Ці приклади чітко ілюструють, як носії мови адаптують написання відповідно до власного мовного досвіду та фонетичного сприйняття. Відсутність єдиної графічної норми ускладнює кодифікацію діалекту, але водночас свідчить про його багатогранність і динамізм.

Варіативність у записі діалектних слів також підкреслює проблему взаємодії між усним і писемним мовленням. Носії діалекту записують слова так, як вони звучать у їхньому середовищі, іноді включаючи елементи стандартної італійської мови. Це є типовим для діалектів, які залишаються переважно усною формою спілкування. У таб. 1 представлені найуживаніші слова і вирази за результатами опитування з перекладом на італійську та українську мови.

	Фоджанський діалект	Італійська мова	Українська мова
--	---------------------	-----------------	-----------------

1	<i>Pingone</i>	Si usa per indicare l'organo genitale maschile. (ovvero utilizzato come insulto, con l'accezione di <i>'sfigato'/'coglione'/'cazzone'</i>)	Лайка, вживається як позначення чоловічого статевого органу. (вживається як образа, зі значенням <i>'невдаха' / 'недоумок' / 'бовдур'</i>)
2	<i>c'amma fa</i>	<i>'che dobbiamo fare'</i>	<i>'Що маємо робити?'</i>
3	<i>Kitemmurt (KTM)</i>	<i>'Chi ti è morto'</i>	Грубий, образливий і лайливий вираз, що використовується в моменти гніву для різкої оцінки співрозмовника. По суті, це нецензурне згадування померлих родичів співрозмовника.
4	<i>Vattin</i>	<i>'vai via'</i>	Йди геть
5	<i>Bastà</i>	Dalla parola <i>'bastardi'</i> , ma non in modo offensivo, nel senso di <i>"amici"</i>	Скорочення від слова «виродки», але не у образливій формі, а у значенні «друзі»
6	<i>miche</i>	<i>miche (come il nome) — 'sei stupido'</i>	На кшталт українського <i>'ванька'</i> - <i>'Ти дурень'</i>
7	<i>mò nge, mò punde</i>	<i>'non adesso', 'proprio adesso'</i>	<i>'Не зараз'; 'саме зараз'</i>
8	<i>statt citt</i>	<i>'stai zitto'</i>	<i>'Замовкни'</i>
9	<i>T'agghja fa sapè</i>	<i>'ti devo far sapere'</i>	<i>'Маю тобі розказати.'</i>
10	<i>Teng a f'm</i>	<i>'ho fame'</i>	<i>'Я голодний'</i>

Таблиця 1. Найбільш уживані слова і фрази фоджанського діалекту з перекладом на італійську та українську мови

Таким чином, аналіз найбільш уживаних слів і фраз фоджанського діалекту

виявив важливі аспекти його сучасного функціонування. Фоджанський діалект не лише продовжує виконувати комунікативну роль у повсякденному житті, але й зберігає статус регіонального маркера ідентичності. Варіативність у написанні, виявлена у ході дослідження, відкриває перспективи для розробки рекомендацій із стандартизації письмової форми, що може стати основою для подальших досліджень та кодифікації діалекту.

Висновки. У результаті проведеного дослідження можемо стверджувати, що фоджанський діалект — це мовна варіація, не стандартизована, обмежена переважно усним використанням у межах локальної спільноти та виключена з формальних та інституційних сфер, таких як школа чи адміністрація. Писемне використання діалекту обмежене процесом транскрибування сказаного, що спричиняє варіативність у прописі від мовця до мовця. Не існує фіксованих варіантів тих лексичних одиниць які були зафіксовані в опитуванні. Така орфографічна варіативність у записі цих слів також свідчить про адаптивність діалекту до індивідуального мовного досвіду носіїв. Дослідження підтвердило, що фоджанський діалект залишається життєздатним у межах неформального спілкування. Його використання найчастіше асоціюється з дружніми розмовами та сімейним спілкуванням, що свідчить про перевагу неформального середовища для розвитку діалекту та обмежене використання у формальних ситуаціях. Найбільш уживані слова і фрази підкреслюють як емоційний, так і практичний характер діалектного мовлення.

Результати опитування показують, що фоджанський діалект залишається важливим елементом локальної культури, відіграючи значну роль у збереженні територіальної самобутності та емоційній виразності спілкування. Ця ситуація підкреслює необхідність підтримки діалекту через культурні та освітні ініціативи, спрямовані на збереження його як важливого складника мовної різноманітності.

Напрями подальших досліджень.

Подальші дослідження фоджанського діалекту та інших південно-італійських діалектів та порівняльні вивчення таких, відкривають широкі можливості для глибшого аналізу їх ролі в сучасному мовному та культурному середовищі. Зважаючи на багатогранність діалекту, важливо приділити увагу як його культурному значенню, так і адаптації до умов глобалізованого суспільства.

Вбачаємо перспективним вивчення динаміки адаптації фоджанського діалекту у різні сфери життя провінції Фоджа через різні проміжки часу.

Дослідження емоційно насичених виразів, які є важливими елементами розмовної практики, вивчення того, як діалект може бути адаптований до цифрових і соціальних медіа, щоб залишатися актуальним для молоді та ширшої аудиторії є перспективними напрямками вивчення діалектів як дзеркала культури прихованої від туристів.

Ці напрями не лише дозволять поглибити наукове розуміння ролі фоджанського діалекту, а й сприятимуть збереженню його культурної значущості в умовах сучасного суспільства. Хоча стандартизація письмової форми здається складним завданням, поступовий аналіз і практичні кроки у цьому напрямі можуть забезпечити довготривалий внесок у збереження діалекту.

ЛІТЕРАТУРА:

- Avolio, F. (2009). *Lingue e dialetti d'Italia* (1a ed). Carocci.
- Bresin, A., Hajek, J., & Kretzenbacher, H. L. (2015). *La percezione dell'uso dei dialetti a Roma e provincia*.
- Citton, B. (2022). *L'uso dei determinanti in italiano e nel dialetto del territorio veneziano*. Corso di Laurea Magistrale in Scienze del linguaggio Tesi di Laurea. <http://dspace.unive.it/bitstream/handle/10579/22956/864108-1263265.pdf?sequence=2>
- De Masi, A. (2020). *Italiano e dialetto fra percezione e produzione nei bambini il bilinguismo fallito una ricerca in Salento*. https://boristheses.unibe.ch/1847/1/20demasi_aa.pdf
- Dudych-Lakatos, K., & Libak, N. (2021). ZAKARPATSKA OSVITA KRIZ PRYZMU DIALEKTOI ATTITIUDY. *Filolohichniy chasopys*, (1), 34–44. <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2021.232641> [in Ukrainian].
- Haugen, E. (1966). Dialect, Language, Nation. *American Anthropologist*, New Series, 68(4), 922–935.
- Honeybone, P. H. (2010). *Edinburgh Research Explorer*. https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/14431182/Honeybone_Using_questionnaires_to_investigate_non_standard_dialects.pdf
- Anno 2012. L'uso della lingua Italiana, dei dialetti e delle lingue straniere. (2014). Centro diffusione dati. from https://www.istat.it/it/files/2014/10/Lingua-italiana-e-dialetti_PC.pdf
- Anno 2015. L'uso della lingua Italiana, dei dialetti e delle lingue straniere. (2017). Centro diffusione dati. https://www.istat.it/it/files/2017/12/Report_Uso-italiano_dialetti_altrelingue_2015.pdf
- Kopytina, A., & Makhachashvili, R. (2021). Associative conceptual constant of subconcepts e-space and cyberspace. *Scientific Journal of Polonia University*, 44(1), 71-84. <https://doi.org/10.23856/4408>
- Labov, W. (1991). *Sociolinguistic patterns*. University of Philadelphia press.

- Labov, W. (2006). *The social stratification of English in New York City* (2nd ed). Cambridge University Press.
- Loporcaro, M. (2009). *Profilo linguistico dei dialetti italiani* (1. ed). GLF Editori Laterza.
- Marcato, C. (2007). *Dialetto, dialetti e italiano* (Nuova ed). Il Mulino.
- T. De Mauro, Il plurilinguismo come tratto costitutivo dell'identità italiana ed europea, in *Synergie Italie*, Paris 2004, anno I, vol 1, p. 20.
- Tegegne, Wondimu. (2015). The Use of Dialects in Education and Its Impacts on Students' Learning and Achievements. *Education Journal*. 4. 263. 10.11648/j.edu.20150405.22.
- Wichmann, S. (2020). How to Distinguish Languages and Dialects. *Computational Linguistics*, 45(4), 823–831. https://doi.org/10.1162/coli_a_00366
- Young, T. J. (2015). Questionnaires and Surveys. In Z. Hua (Ed.), *Research Methods in Intercultural Communication* (1st ed., pp. 163–180). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781119166283.ch11>

Подано до редакції 28.04.2025 року

Прийнято до друку 15.05.2025 року